

บทที่ 4

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

การเสนอผลการวิจัยและอภิปรายผลแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วย

- 1.1 ลักษณะทั่วไปของผู้ป่วย
- 1.2 ประวัติการเจ็บป่วยและรักษาของผู้ป่วยกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุม เมื่อเริ่มต้นการศึกษา
- 1.3 ปัญหาจากการใช้ยาและการปรับเปลี่ยนยาในผู้ป่วยกลุ่มศึกษา
- 1.4 ปัญหาจากการใช้ยาและการปรับเปลี่ยนยาในผู้ป่วยกลุ่มควบคุม

ตอนที่ 2 ผลลัพธ์ทางคลินิก

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของผู้ป่วยและแพทย์

- 3.1 ความพึงพอใจของผู้ป่วย
- 3.2 ความพึงพอใจของแพทย์

ตอนที่ 4 วิเคราะห์มูลค่าที่ประหยัดได้

- 4.1 ต้นทุนในการรักษาพยาบาล
- 4.2 ต้นทุนในการดำเนินงาน
- 4.3 การวิเคราะห์ต้นทุน-ประสิทธิผล

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วย

1.1 ลักษณะทั่วไปของผู้ป่วย

ผู้ป่วยที่เข้าร่วมการศึกษานี้ เป็นผู้ป่วยนอกโรคความดันโลหิตสูงที่ผ่านการพิจารณาให้เข้าร่วมการศึกษาโดยแพทย์เฉพาะทางโรคหัวใจและหลอดเลือด หรือแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป ที่คลินิกอายุรกรรมทั่วไป ณ ตึกภปร. ชั้น 1 โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ร่วมกับความสมัครใจของผู้ป่วย รวมทั้งสิ้น 140 ราย โดยสุ่มเข้ากลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 70 ราย ดำเนินการศึกษาระหว่างเดือนเมษายน 2550 ถึงเดือนธันวาคม 2550 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้หลักการวิเคราะห์แบบ intention-to-treat

ผู้ป่วยกลุ่มศึกษาจะได้รับการดูแลติดตามผลการรักษาด้วยยาและจ่ายยาต่อเนื่องโดยเภสัชกรโดยนัดติดตามผลทุก 3 เดือน สำหรับกลุ่มควบคุมผู้ป่วยจะได้รับการดูแลจากแพทย์ตามระบบปกติโดยนัดติดตามผลทุก 3 เดือน

ข้อมูลลักษณะทั่วไปของผู้ป่วย ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ สิทธิในการรักษาพยาบาล รายได้ต่อเดือน ในผู้ป่วยทั้ง 2 กลุ่ม ดังแสดงในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ข้อมูลลักษณะทั่วไปของผู้ป่วยกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูล	จำนวนผู้ป่วย (ร้อยละ)		p-value
	กลุ่มศึกษา (n=70)	กลุ่มควบคุม (n=70)	
เพศ			0.86 ^a
ชาย	22 (31.43)	23 (32.86)	
หญิง	48 (68.57)	47 (67.14)	
อายุ			0.43 ^b
ค่าเฉลี่ย±SE	65.06±1.21	63.59±1.42	
20-39 ปี	1 (1.43)	0 (0)	
40-59 ปี	22 (31.43)	28 (40)	
≥60 ปี	47 (67.14)	42 (60)	
ค่าต่ำสุด/ค่าสูงสุด	38/85	46/88	
การศึกษา			1.00 ^c
ประถมศึกษา	17(24.28)	13 (18.57)	
มัธยมศึกษาตอนต้น	7 (10)	12 (17.14)	
มัธยมศึกษาตอนปลาย	22 (31.43)	21 (30)	
ปริญญาตรี	21 (30)	23 (32.86)	
ปริญญาโท	3 (4.29)	1 (1.43)	
อาชีพ			0.58 ^c
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	22 (31.43)	18 (25.71)	
รับจ้าง	6 (11.43)	9 (12.86)	
รับราชการ	7 (10)	7 (10)	
พนักงานบริษัท	2 (2.86)	3 (4.29)	
ค้าขาย	12 (17.14)	13 (18.57)	
แม่บ้าน	3 (4.29)	3 (4.29)	
เจ้าหน้าที่สภากาชาดไทย	1 (1.43)	3 (4.29)	
ข้าราชการบำนาญ	17 (24.28)	14 (20)	

a = ทดสอบด้วย Chi-square test , b = ทดสอบด้วย independent t-test , c = ทดสอบด้วย Fisher's exact test

ข้อมูล	จำนวนผู้ป่วย (ร้อยละ)		p-value
	กลุ่มศึกษา (n=70)	กลุ่มควบคุม (n=70)	
สิทธิการรักษาพยาบาล			0.11 ^c
ชำระเงินเอง	20 (28.57)	30 (42.86)	
เบิกราชการ	28 (40)	26 (37.14)	
ประกันสังคม	3 (4.29)	2 (2.86)	
ประกันสุขภาพ(30 บาท)	6 (8.57)	2 (2.86)	
ครอบครัวและเจ้าหน้าที่สภาภาษาไทย	12 (17.14)	10 (14.28)	
พระภิกษุ	1 (1.43)	0 (0)	
รายได้ต่อเดือน			0.42 ^c
ไม่มีรายได้	13 (18.57)	18 (25.71)	
< 5,000 บาท	4 (5.71)	3 (4.29)	
5,000-20,000 บาท	44 (62.86)	36 (51.43)	
20,001-30,000 บาท	7 (10)	10 (14.28)	
> 30,000 บาท	2 (2.86)	3 (4.29)	

a = ทดสอบด้วย Chi-square test , b = ทดสอบด้วย independent t-test , c = ทดสอบด้วย Fisher's exact test

จากตารางที่ 10 ได้แสดงลักษณะทั่วไปของผู้ป่วย และเปรียบเทียบลักษณะทั่วไปของผู้ป่วยระหว่างกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติ Chi-square test และ Fisher's exact test พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) ลักษณะทั่วไปของผู้ป่วยมีดังนี้

- เพศ พบว่าผู้ป่วยกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุม มีจำนวนผู้ป่วยเพศหญิงมากกว่าเพศชาย สัดส่วนของเพศชายต่อเพศหญิงในกลุ่มศึกษา และกลุ่มควบคุม เป็น 1: 2.18 และ 1: 2.04 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของยุคลธร⁵⁹ ในผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลวชิระภูเก็ต และฐิติมา⁶⁰ ในผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลไชยา
- อายุ ผู้ป่วยทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป อายุเฉลี่ยของผู้ป่วยกลุ่มศึกษาเท่ากับ 65.06 ± 1.21 ปี ผู้ป่วยกลุ่มควบคุมเท่ากับ 63.59 ± 1.42 ปี เปรียบเทียบความแตกต่างของอายุ ระหว่างผู้ป่วยทั้ง 2 กลุ่ม โดยใช้ independent-t-test พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$)

- การศึกษา ผู้ป่วยทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าหรือเท่ากับระดับมัธยมศึกษา โดยมีผู้ป่วยที่มีการศึกษาต่ำกว่าหรือเท่ากับระดับมัธยมศึกษา จำนวน 46 ราย (ร้อยละ 65.71) เท่ากันทั้ง 2 กลุ่ม และมีผู้ป่วยที่มีการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 24 ราย (ร้อยละ 34.29) เท่ากันทั้ง 2 กลุ่ม
- อาชีพ ผู้ป่วยทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีอาชีพ ผู้ป่วยที่ไม่มีอาชีพในกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุม มี 25 ราย (ร้อยละ 35.71) และ 21 ราย (ร้อยละ 30) ตามลำดับ ผู้ป่วยที่มีอาชีพในกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุม มี 45 ราย (ร้อยละ 64.29) และ 49 ราย (ร้อยละ 70) ตามลำดับ
- สิทธิการรักษาพยาบาล ผู้ป่วยทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีสิทธิการรักษาพยาบาลประเภทต่างๆไม่ได้ชำระเงินเอง ผู้ป่วยที่ไม่มีสิทธิการรักษาพยาบาลต้องชำระเงินเองในผู้ป่วยกลุ่มศึกษา และผู้ป่วยกลุ่มควบคุม มี 20 ราย (ร้อยละ 28.57) และ 30 ราย (ร้อยละ 42.86) ตามลำดับ ผู้ป่วยที่มีสิทธิประเภทต่างๆไม่ได้ชำระเงินเองในผู้ป่วยกลุ่มศึกษา และผู้ป่วยกลุ่มควบคุม มี 50 ราย (ร้อยละ 71.43) และ 40 ราย (ร้อยละ 57.14) ตามลำดับ สิทธิการรักษาพยาบาลที่ไม่ได้ชำระเงินเองที่พบมาก ได้แก่ สิทธิเบิกราชการ และสิทธิครอบครัวและเจ้าหน้าที่สถานภาพชาวไทย เนื่องจากโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์เป็นโรงพยาบาลสังกัดสถานภาพชาวไทย
- รายได้ต่อเดือน ผู้ป่วยทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นผู้มีรายได้ ผู้ป่วยที่ไม่มีรายได้ในกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุมมี 13 ราย (ร้อยละ 18.57) และ 18 ราย (ร้อยละ 25.71) ตามลำดับ ผู้ป่วยที่มีรายได้ในกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุมมีจำนวน 57 ราย (ร้อยละ 81.43) และ 52 ราย (ร้อยละ 74.29) ตามลำดับ

1.2 ประวัติการเจ็บป่วยและการรักษา ในผู้ป่วยกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุม เมื่อเริ่มต้นการศึกษา

ประวัติการเจ็บป่วยและประวัติการรักษา ประกอบด้วย ระยะเวลาที่เป็นโรคความดันโลหิตสูง จำนวนรายการยาทั้งหมดที่ผู้ป่วยได้รับ และจำนวนรายการยาลดความดันโลหิตที่ผู้ป่วยได้รับ กลุ่มยาอื่นที่ผู้ป่วยได้รับร่วมด้วย ตาม ตารางที่ 11

จากตารางที่ 11 ประวัติการเจ็บป่วยและการรักษา ในผู้ป่วยกลุ่มศึกษา และในผู้ป่วยกลุ่มควบคุม เมื่อเริ่มต้นการศึกษา ส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคความดันโลหิตสูงอยู่ในช่วง 1-5 ปี จำนวน 33 ราย (ร้อยละ 47.14) และ 29 ราย (ร้อยละ 41.43) ตามลำดับ ค่าเฉลี่ยจำนวนปีที่ เป็นโรคความดันโลหิตสูง 1.66 ± 0.08 และ 1.77 ± 0.09 ตามลำดับ เมื่อ

เปรียบเทียบความแตกต่างของจำนวนปีที่เป็นโรคความดันโลหิตสูง ระหว่างกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุม โดยใช้ independent-t-test พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$)

จำนวนรายการยาทั้งหมดที่ผู้ป่วยกลุ่มศึกษา และกลุ่มควบคุมได้รับ ส่วนใหญ่ได้รับจำนวน 1-3 รายการ จำนวน 38 ราย (ร้อยละ 54.29) และ 42 ราย (ร้อยละ 60) ตามลำดับ ค่าเฉลี่ยจำนวนรายการยาที่ผู้ป่วยได้รับ 3.21 ± 0.16 และ 3.13 ± 0.15 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของจำนวนรายการยาที่ผู้ป่วยทั้ง 2 กลุ่ม ได้รับ โดยใช้ independent-t-test พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$)

จำนวนรายการยาลดความดันโลหิตสูงที่ผู้ป่วยกลุ่มศึกษา และกลุ่มควบคุมได้รับ ส่วนใหญ่ได้รับยาลดความดันโลหิตจำนวน 2 รายการ จำนวน 30 ราย (ร้อยละ 42.86) และ 43 ราย (ร้อยละ 61.43) ตามลำดับ ค่าเฉลี่ยจำนวนรายการยาที่ผู้ป่วยได้รับ 2.01 ± 0.10 และ 2.04 ± 0.08 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของจำนวนรายการยาลดความดันโลหิตสูงที่ผู้ป่วยทั้ง 2 กลุ่ม ได้รับ โดยใช้ independent-t-test พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$)

การศึกษานี้มีผู้ป่วยในกลุ่มศึกษา และกลุ่มควบคุม ที่ได้รับยากลุ่มลดไขมันร่วมด้วย จำนวน 33 ราย (ร้อยละ 47.14) และ 31 ราย (ร้อยละ 44.28) ตามลำดับ มีผู้ป่วยที่มีโรคเบาหวานร่วมด้วยในกลุ่มศึกษา และกลุ่มควบคุม จำนวน 2 ราย (ร้อยละ 2.86) และ 3 ราย (ร้อยละ 4.28) ตามลำดับ ซึ่งผู้ป่วยต้องได้รับการดูแลควบคุมความดันโลหิตให้ได้ตามเกณฑ์เป้าหมายของการรักษาโรคความดันโลหิตสูงที่มีโรคเบาหวานร่วมคือ $< 130/80$ มิลลิเมตรปรอท แต่สำหรับการศึกษานี้เมื่อสิ้นสุดการศึกษาจะวัดประสิทธิภาพ จากจำนวนผู้ป่วยที่ควบคุมความดันโลหิตได้ $< 140/90$ มิลลิเมตรปรอท เป็นประสิทธิผล

ตารางที่ 11 ประวัติการเจ็บป่วยและการรักษา ในผู้ป่วยกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุม เมื่อเริ่มต้นการศึกษา

	จำนวนผู้ป่วย (ร้อยละ)		p-value
	กลุ่มศึกษา (n=70)	กลุ่มควบคุม (n=70)	
ระยะเวลาที่เป็นโรคความดันโลหิตสูง			
ค่าเฉลี่ย±SE	1.66±0.08	1.77±0.09	0.35
ค่าต่ำสุด/สูงสุด	1/23	1/20	
1-5 ปี	33 (47.14)	29 (41.43)	
6-10 ปี	28 (40)	28 (40)	
> 10 ปี	9 (12.86)	13 (18.57)	
จำนวนรายการยาทั้งหมดที่ผู้ป่วยได้รับ			
ค่าเฉลี่ย±SE	3.21±0.16	3.13±0.15	0.69
ค่าต่ำสุด/สูงสุด	1/6	1/7	
1-3 รายการ	38 (54.29)	42 (60)	
4-6 รายการ	32 (45.71)	27 (38.57)	
7-9 รายการ	0	1 (1.43)	
จำนวนรายการยาลดความดันโลหิตสูงที่ผู้ป่วยได้รับ			
ค่าเฉลี่ย±SE	2.01±0.10	2.04±0.08	0.83
1 รายการ	21 (30)	13 (18.57)	
2 รายการ	30 (42.86)	43 (61.43)	
3 รายการ	16 (22.86)	12 (17.14)	
4 รายการ	3 (4.28)	2 (2.86)	
กลุ่มยาอื่นที่ผู้ป่วยได้รับร่วมด้วย*			
ยาลดน้ำตาลในเลือด	2 (2.86)	3 (4.28)	
ยาลดไขมัน	33 (47.14)	31 (44.28)	
ยาอื่นๆ	21 (30)	23 (32.86)	
ระดับความดันโลหิต			
120-139/80-89 มิลลิเมตรปรอท	52	53	
140-159/90-99 มิลลิเมตรปรอท	18	17	

* หมายถึง ผู้ป่วย 1 รายอาจได้รับยากกลุ่มอื่นร่วมด้วยมากกว่า 1 กลุ่ม

ตารางที่ 12 ยาที่ผู้ป่วยกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุมได้รับเมื่อเริ่มต้นการศึกษา

ยา	กลุ่มศึกษา (n=70) (ร้อยละ)	กลุ่มควบคุม (n=70) (ร้อยละ)
ยายับยั้งแองจิโอเทนซิน (ACEI)	23 (32.86)	24 (34.28)
ยาปิดกั้นตัวรับแองจิโอเทนซินทู (ARBs)	6 (8.57)	10 (14.28)
ยาปิดกั้นเบต้า (β -blockers)	36 (51.43)	39 (55.71)
ยาปิดกั้นแคลเซียม (Ca-blockers)	35 (50)	42 (60)
ยาขับปัสสาวะ (Diuretics)	33 (47.14)	29 (41.43)
ยาปิดกั้นแอลฟา (Alpha-blockers)	3 (4.28)	1 (1.43)
ยาด้านเกล็ดเลือด (Antiplatelets)	8 (11.43)	6 (8.57)
ยาแก้ปวดลดไข้ (Analgesics & Antipyretics)	2 (2.86)	2 (2.86)
ยาแก้อาเจียนเวียนศีรษะ (Antiemetics & Antivertigo)	3 (4.28)	5 (7.14)
ยาลดกรดรักษาแผลในกระเพาะอาหาร (Antacids & Antiulcerants)	2 (2.86)	0
ยาแก้เกร็ง (Antispasmodics)	1 (1.43)	0
ยาคลายกังวล (Anxiolytics)	3 (4.28)	4 (5.71)
ยาปฏิชีวนะ (Antibiotic)	1 (1.43)	0
ยากันชัก (Anticonvulsants)	0	1 (1.43)
ยาด้านไขมันสูงในเลือด (Antihyperlipidaemic drugs)*		
- Statin	30 (42.86)	27 (38.57)
- Fibrate	5 (7.14)	9 (12.86)
ยาด้านฮิสตามีน (Antihistamines)	1 (1.43)	1 (1.43)
ยาด้านภาวะเลือดจาง (Antianemics)	3 (4.28)	2 (2.86)
ยาแก้ท้องอืด (Antiflatulents)	1 (1.43)	0
แคลเซียม (Calcium)	4 (5.71)	6 (8.57)
ยาแก้ไอ แก้หวัด (Cough & Cold Remedies)	2 (2.86)	1 (1.43)
ยาโรคเกาต์ (Gout preparation)	2 (2.86)	4 (5.71)
ยาระบาย (Laxatives)	1 (1.43)	2 (2.86)
วิตามินรวม (Multivitamins)	1 (1.43)	3 (4.28)
ยาลดน้ำตาลในเลือดชนิดรับประทาน (Oral antidiabetic drugs)		
- biguanide	2 (2.86)	3 (4.28)
- sulfonylurea	2 (2.86)	3 (4.28)
วิตามินบี (Vitamin B)	8 (11.42)	10 (14.28)
จำนวนรายการยาทั้งหมดที่ผู้ป่วยได้รับ (ค่าเฉลี่ย $\pm$ SE)	3.21 $\pm$ 0.16	3.13 $\pm$ 0.15
จำนวนรายการยาลดความดันโลหิตสูงที่ผู้ป่วยได้รับ (ค่าเฉลี่ย $\pm$ SE)	2.01 $\pm$ 0.10	2.04 $\pm$ 0.08

* ผู้ป่วย 1 ราย อาจได้รับยากลับ statin ร่วมกับกลุ่ม fibrate

1.3 ปัญหาจากการใช้ยาและการปรับเปลี่ยนยาในผู้ป่วยกลุ่มศึกษา

จากการติดตามระดับความดันโลหิต โดยสัมภาษณ์อาการและทบทวนการใช้ยาของผู้ป่วยกลุ่มศึกษา จำนวน 70 ราย ในระหว่างการศึกษามีผู้ป่วยจำนวน 12 ราย (ร้อยละ 17.14) ที่มีความดันโลหิต $> 140/90$ มิลลิเมตรปรอท ซึ่งเกินแนวทางปฏิบัติของเภสัชกร ดังนี้

ในการติดตามผลการรักษาครั้งที่ 1 (เดือนที่ 3) มีผู้ป่วยที่มีความดันโลหิต $> 140/90$ มิลลิเมตรปรอท ซึ่งเกินแนวทางปฏิบัติของเภสัชกร จำนวน 6 ราย (ร้อยละ 8.57) เภสัชกรรายงานให้แพทย์ทราบ มีผู้ป่วยจำนวน 3 ราย (ร้อยละ 4.28) แพทย์พิจารณาให้เภสัชกรจ่ายยาเดิมต่อเนืองให้ผู้ป่วยโดยไม่ต้องส่งพบแพทย์ และผู้ป่วยจำนวน 3 ราย (ร้อยละ 4.28) ให้ส่งพบแพทย์เพื่อตรวจวินิจฉัย แพทย์เปลี่ยนแปลงการใช้ยาให้ผู้ป่วย 2 ราย (ร้อยละ 2.86)

ในการติดตามผลการรักษาครั้งที่ 2 (เดือนที่ 6) มีผู้ป่วยที่มีความดันโลหิต $> 140/90$ มิลลิเมตรปรอท ซึ่งเกินแนวทางปฏิบัติของเภสัชกร จำนวน 6 ราย (ร้อยละ 8.57) เมื่อพบแพทย์แล้วพบว่าแพทย์เปลี่ยนแปลงการใช้ยาให้ผู้ป่วยจำนวน 3 ราย (ร้อยละ 4.28)

จากการศึกษานี้พบปัญหาจากการใช้ยาในผู้ป่วยกลุ่มศึกษา จำนวน 14 ราย (ร้อยละ 20) แบ่งตามประเภทของปัญหา ตาม ตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ปัญหาจากการใช้ยาที่พบในผู้ป่วยกลุ่มศึกษา

ประเภทของปัญหา	จำนวน (n=70) (ร้อยละ)
ประสิทธิภาพของยา (effectiveness)	5 (7.14)
ความปลอดภัย (safety)	2 (2.86)
การใช้ยาตามสั่ง (compliance)	7 (10)
รวม	14 (20)

- ประสิทธิภาพของยา (effectiveness) จากการติดตามผลการรักษาด้วยยาในผู้ป่วยกลุ่มศึกษาเมื่อสิ้นสุดการศึกษา พบว่าผู้ป่วยจำนวน 12 ราย (ร้อยละ 17.14) คุมความดันโลหิตไม่ได้ตามเป้าหมาย < 140/90 มิลลิเมตรปรอท ผู้ป่วยส่วนใหญ่เคยคุมความดันโลหิตได้ตามเป้าหมายมาก่อน มีผู้ป่วย 5 ราย (ร้อยละ 7.14) เป็นผู้ป่วยรายเดิมที่คุมความดันโลหิตไม่ได้เป้าหมายตลอดช่วงระยะเวลาการศึกษา โดยความดันโลหิตอยู่ในช่วง 140-145/80-90 มิลลิเมตรปรอท แต่แพทย์ยังคงจ่ายยาเดิมในขนาดเดิมให้ผู้ป่วย จึงจัดผู้ป่วย 5 ราย (ร้อยละ 7.14) รับประทานยาในขนาดต่ำกว่าที่เหมาะสม ในการศึกษาผู้ป่วยที่คุมความดันโลหิตไม่ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดอาจไม่ได้เกิดปัญหาจากการรับประทานยาในขนาดต่ำกว่าที่เหมาะสมทั้งหมดทุกราย เนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันตามคำแนะนำของ JNC7 ว่าการรักษาความดันโลหิตสูงต้องใช้วิธีการรักษาด้วยการใช้ยาและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตควบคู่กัน การติดตามผลการรักษาแต่ละครั้งพบว่าผู้ป่วยที่ไม่ตอบสนองต่อขนาดยาที่ผู้ป่วยได้รับทำให้ควบคุมความดันโลหิตไม่ได้ตามเป้าหมาย อาจมีปัจจัยอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น พฤติกรรมการดำเนินชีวิต ความดันโลหิตสูงเฉพาะเมื่อมาพบแพทย์ ผู้ป่วยรับประทานเค็มมากเกินไป ผู้ป่วยใช้ยาอื่นที่มีผลต่อระดับความดันโลหิตร่วมด้วย นอนไม่หลับ หรือความเครียด เป็นต้น การที่แพทย์ยอมรับระดับความดันโลหิตที่คุมไม่ได้ตามเป้าหมาย < 140/90 มิลลิเมตรปรอท โดยยังคงจ่ายยาเดิมในขนาดเดิมให้ผู้ป่วยในการศึกษานี้ เนื่องจากผู้ป่วยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้เป็นผู้ป่วยที่ได้รับการรักษามาแล้วอย่างน้อย 1 ปี แพทย์ได้ปรับยาจนสามารถควบคุมความดันโลหิตได้ตามเป้าหมาย และมีอาการปกติคงที่แล้ว แพทย์นัดติดตามผลการรักษาเป็นระยะมาอย่างต่อเนื่อง และการเพิ่มขนาดยาเพื่อเพิ่มการควบคุมความดันโลหิตให้ได้ตามเป้าหมาย มีความสัมพันธ์กับการเพิ่มของอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา และอาจส่งผลต่อการไม่ใช้ยาตามแพทย์สั่งได้ แพทย์อาจขอให้ผู้ป่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิต หรือตัดปัจจัยอื่นที่มีผลต่อความดันโลหิตออกไปก่อนก่อนที่จะเปลี่ยนแปลงการใช้ยาในทันที การศึกษานี้เมื่อสิ้นสุดการศึกษาพบว่าไม่มีผู้ป่วยรายใดที่ต้องมาพบแพทย์ก่อนวันนัด หรือต้องเข้าพักรักษาตัวในโรงพยาบาลที่มีสาเหตุมาจากความดันโลหิตสูงเกินไป หรือเนื่องจากมีความดันโลหิตต่ำเกินไป

- **ความปลอดภัย (safety)** ผู้ป่วยเกิดอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา จำนวน 2 ราย (ร้อยละ 2.86)
  - ผู้ป่วยเกิดอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา 2 ราย (ร้อยละ 2.86) ผู้ป่วยมีอาการทำบวม เกสซ์กรสงสัยอาการไม่พึงประสงค์จาก amlodipine เนื่องจากผู้ป่วยทั้ง 2 ราย ได้รับ amlodipine เมื่อประเมินความน่าจะเป็นของอาการที่เกิดขึ้นกับยาที่สงสัย ด้วยแบบประเมินอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา (ภาคผนวก ง) พบว่าอยู่ในระดับ possible ทั้ง 2 ราย อาการทำบวมมีบวมแล้วยุบ ไม่มีผลกระทบต่อกรดำเนินชีวิตประจำวัน ผู้ป่วยเคยสงสัยแต่ไม่ทราบว่าเป็นอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา เกสซ์กรแจ้งแพทย์เพื่อทราบก่อนจ่ายยาต่อเนื่อง

- **การใช้ยาตามสั่ง (compliance)** ผู้ป่วยไม่ใช้ยาตามแพทย์สั่ง จำนวน 7 ราย (ร้อยละ 10)
  - ผู้ป่วยรับประทานยาน้อยกว่าที่แพทย์สั่ง จำนวน 5 ราย (ร้อยละ 7.14)
    - รายที่ 1 แพทย์สั่งยาขับปัสสาวะ hydrochlorothiazide รับประทานร่วมกับ amlodipine จากการสอบถามอาการผู้ป่วยก่อนจ่ายยาต่อเนื่อง ผู้ป่วยแจ้งว่ารับประทานยาแล้วรู้สึกหน้ามืดวิงเวียนศีรษะ จึงหยุดยา hydrochlorothiazide แล้วรับประทานแต่ amlodipine แล้วอาการดีขึ้นไม่มีหน้ามืดวิงเวียน ผู้ป่วยควบคุมความดันโลหิตได้ดี (120/70 มิลลิเมตรปรอท) ไม่มีอาการผิดปกติใดๆ เกสซ์กรแจ้งแพทย์ให้ทราบก่อนจ่ายยาต่อเนื่อง แพทย์สั่งหยุดยาขับปัสสาวะ hydrochlorothiazide รับประทานแต่ amlodipine
    - รายที่ 2 แพทย์สั่งยาลดไขมัน simvastatin รับประทานก่อนนอน แต่ผู้ป่วยลืมเป็นประจำทำให้เหลือยาจำนวนมาก เกสซ์กรแนะนำให้รับประทานหลังอาหารเย็น ถ้าลืมตอนเย็นไปนึกได้ตอนก่อนนอนยังรับประทานได้อยู่
    - รายที่ 3 แพทย์สั่งยา enalapril รับประทานหลังอาหารเช้า-เย็น ผู้ป่วยมักลืมมือตอนเย็น เนื่องจากรับประทานอาหารตอนหนึ่งทุ่ม-สองทุ่ม ทำให้ลืมรับประทานยาบ่อย เกสซ์กรแนะนำให้กำหนดเวลารับประทานยาว่าจะรับประทานยาตอน 5 โมงเย็น หรือ 6 โมงเย็น ก็ได้ไม่ต้องรอหลังอาหาร ถ้าลืมแล้วนึกได้ตอนหนึ่งทุ่ม-สองทุ่ม หรือก่อนนอน ก็รับประทานยาได้
    - รายที่ 4-5 ผู้ป่วยลืมรับประทานยามื้อเช้าเป็นบางครั้ง เนื่องจากตอนเช้าบางครั้งผู้ป่วยเร่ง

รับออกจากบ้าน และบางที่ยังไม่ได้รับประทานอาหารเช้าจึงยังไม่ได้รับประทานยา ทำให้ลืมรับประทานยาตอนเช้า เมื่อนึกได้เลยเวลาเช้าแล้วไม่ได้รับประทานยาเพราะคิดว่าต้องรับประทานเฉพาะตอนเช้าเภสัชกรแนะนำให้รับประทานได้ทันทีที่นึกได้ แต่ถ้ารับประทานยามื้อเย็นด้วย แล้วนึกได้ใกล้มือที่จะรับประทานตอนเย็นให้รับประทานยามื้อเย็นตามปกติถึงดยามื้อเช้าไป กรณียามื้อเช้าขาดความดันโลหิตที่ผู้ป่วยได้รับไม่ระคายเคืองกระเพาะอาหารดังนั้นรับประทานยามื้อเช้าได้โดยไม่ต้องรอรับประทานอาหารเช้าก่อนค่อยรับประทานยา

- ผู้ป่วยรับประทานยาไม่ตรงตามเวลาที่แพทย์สั่ง จำนวน 1 ราย (ร้อยละ 1.43) ผู้ป่วยได้รับยาทั้งหมด 4 รายการ เป็นยาลดความดันโลหิต 2 รายการ รับประทานตอนเช้า ยาลดไขมัน 2 รายการ รับประทานตอนเช้า 1 ตัว และรับประทานก่อนนอน 1 ตัว โดยแพทย์สั่ง fenofibrate ให้รับประทานตอนเช้า และ simvastatin ให้รับประทานก่อนนอน เนื่องจากผู้ป่วยคิดว่าเป็นยาลดไขมันเหมือนกันเลยรับประทานยาพร้อมกันในตอนเช้า เภสัชกรแนะนำว่ายา simvastatin จะช่วยลดโคเลสเตอรอล ซึ่งจะได้ผลดีเมื่อรับประทานตอนเย็น หรือก่อนนอน เภสัชกรแจ้งแพทย์เพื่อทราบก่อนจ่ายยาต่อเนื่อง
- ผู้ป่วยนำยาที่แพทย์ไม่ได้สั่งให้มาใช้ จำนวน 1 ราย (ร้อยละ 1.43) จากการสัมภาษณ์และทบทวนการรับประทานยาของผู้ป่วย ผู้ป่วยนำยาที่รับประทานมาด้วย พบว่าแพทย์สั่ง hydrochlorothiazide แต่ยาที่ผู้ป่วยนำมาด้วยครั้งนี้มี moduretic มาด้วย สอบถามผู้ป่วยแจ้งว่าเป็นยาที่แพทย์เคยสั่งให้นานมาแล้วมีเหลืออยู่ เห็นว่าเป็นยาขับปัสสาวะเหมือนกันเลยรับประทานยาของเก่าไป ผู้ป่วยรายนี้ได้รับยา enalapril อยู่ด้วย เภสัชกรแนะนำให้หยุด moduretic แล้วให้รับประทาน hydrochlorothiazide ตามที่แพทย์สั่ง เนื่องจากยาขับปัสสาวะออกฤทธิ์ขับเกลือได้แตกต่างกัน เภสัชกรแจ้งแพทย์เพื่อทราบก่อนจ่ายยาต่อเนื่อง

ระหว่างการศึกษาเภสัชกรส่งผู้ป่วยพบแพทย์ เนื่องจากพบปัญหาว่าผู้ป่วยคุมความดันโลหิตไม่ได้ตามเป้าหมาย ผู้ป่วยมีภาวะอื่นหรือโรคอื่นแทรกซ้อน ผู้ป่วยได้รับยาที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อภาวะปัจจุบันของผู้ป่วย เพื่อให้แพทย์ตรวจวินิจฉัยเปลี่ยนแปลงการรักษา ดังนี้

- ผู้ป่วยคุมความดันโลหิตไม่ได้ตามเป้าหมาย < 140/90 มิลลิเมตรปรอท จำนวน 3 ราย (ร้อยละ 4.29)
  - รายที่ 1 ผู้ป่วยควบคุมความดันโลหิตได้ 160/80 มิลลิเมตรปรอท เกสัชกรปรึกษาแพทย์ ก่อนส่งพบแพทย์ หลังนั่งพัก 30 นาที วัดความดันโลหิตใหม่ได้ 140/80 มิลลิเมตรปรอท แพทย์ตรวจวินิจฉัยแล้วจ่ายยาเดิมขนาดเดิมให้รับประทานต่อเนื่อง
  - รายที่ 2 ผู้ป่วยควบคุมความดันโลหิตได้ 160/80 มิลลิเมตรปรอท เกสัชกรปรึกษาแพทย์ ก่อนส่งพบแพทย์ แพทย์ตรวจวินิจฉัยแล้วเพิ่มขนาดยาจากเดิมรับประทานยา amlodipine 5 mg ครั้งละ 1 เม็ด หลังอาหารเช้า เป็น amlodipine 10 mg ครั้งละ 1 เม็ด หลังอาหารเช้า
  - รายที่ 3 ผู้ป่วยควบคุมความดันโลหิตได้ 150/90 มิลลิเมตรปรอท เกสัชกรปรึกษาแพทย์ ก่อนส่งพบแพทย์ แพทย์ตรวจวินิจฉัยแล้วเพิ่มขนาดยาจากเดิมรับประทานยา amlodipine 5 mg ครั้งละ 1 เม็ด หลังอาหารเช้า เป็น amlodipine 10 mg ครั้งละ 1 เม็ด หลังอาหารเช้า

- ผู้ป่วยเกิดภาวะแทรกซ้อนโรคแทรกซ้อนอื่น จำนวน 3 ราย (ร้อยละ 4.29)
  - รายที่ 1 จากการสอบถามอาการผู้ป่วยก่อนจ่ายยาต่อเนื่อง ผู้ป่วยแจ้งว่ามีอาการหายใจลำบาก คอแห้ง ไอ แพทย์ตรวจวินิจฉัยแล้ว แพทย์สั่งยาละลายเสมหะเพิ่มให้ 1 รายการ
  - รายที่ 2 จากการสอบถามอาการผู้ป่วยก่อนจ่ายยาต่อเนื่อง ผู้ป่วยแจ้งว่าบางครั้งจะมีอาการหายใจมีเสียงวี๊ด แพทย์ตรวจวินิจฉัยแล้ว แพทย์สั่งยาด้านฮีสตามีนเพิ่มให้ 1 รายการ
  - รายที่ 3 จากการสัมภาษณ์ผู้ป่วย พบว่า ประมาณ 7 วันก่อนมาโรงพยาบาล ผู้ป่วยเดินบนพุดบาทพื้นทางเดินไม่เรียบ สะดุดก้อนหินล้ม ผลที่จมูกมีหนอง แพทย์ตรวจวินิจฉัยแล้ว แพทย์สั่ง ยาทาฆ่าเชื้อ และ ยาแก้อักเสบ เพิ่ม

- ป้องกันปัญหาจากการใช้ยาในผู้ป่วย จำนวน 1 ราย (ร้อยละ 1.43) จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับยาอื่นที่ผู้ป่วยใช้ร่วมกับยาลดความดันโลหิตสูง ผู้ป่วยแจ้งว่าเคยรับประทานยากุมกำเนิดอยู่แต่ขณะนี้ไม่ได้รับประทานมาประมาณ 2-3 เดือนแล้ว เพราะต้องการจะมีบุตร ผู้ป่วยควบคุมความดันโลหิตได้ดี (120/70 มิลลิเมตรปรอท) แต่เนื่องจากขณะนี้ผู้ป่วยได้รับยา Enalapril (กลุ่มACE inhibitor)อยู่ ซึ่งมีข้อห้ามใช้

ในหญิงตั้งครรภ์ เกสซักรแจ้งให้ผู้ป่วยทราบเรื่องยาที่มีข้อห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ เกสซักรปรึกษาแพทย์ และส่งผู้ป่วยพบแพทย์เพื่อเปลี่ยนยาหรือหยุดยา เดิมผู้ป่วยได้รับยา Amlodipine, Moduretic และ Enalapril อยู่ แพทย์ตรวจวินิจฉัยแล้วให้หยุดยา Moduretic และ Enalapril ให้รับประทานยา Amlodipine ตัวเดียว

1.5 ปัญหาจากการใช้ยาและการปรับเปลี่ยนยาในผู้ป่วยกลุ่มควบคุม

การศึกษานี้ผู้ป่วยกลุ่มควบคุมมีนัดพบแพทย์ตามระบบปกติ ทุก 3 เดือน ผู้ป่วยพบ เกสซักรครั้งแรกเมื่อเริ่มต้นการศึกษาและพบเกสซักรอีกครั้งเมื่อสิ้นสุดการศึกษาในเดือนที่ 6

เกสซักรติดตามผลการรักษาของผู้ป่วยกลุ่มควบคุมจากเวชระเบียนของผู้ป่วยกลุ่มควบคุม จำนวน 70 ราย พบว่าแพทย์ระบุปัญหาจากการใช้ยาไว้ในเวชระเบียนผู้ป่วยกลุ่มควบคุม จำนวน 3 ราย (ร้อยละ 4.29) ดังนี้

- รายที่ 1 ผู้ป่วยหยุดรับประทานยาขับปัสสาวะเนื่องจากปวดปัสสาวะบ่อย ทำให้ควบคุมความดันโลหิตไม่ได้
- รายที่ 2 ผู้ป่วยขาดยาไปประมาณ 1 สัปดาห์ ทำให้ควบคุมความดันโลหิตไม่ได้
- รายที่ 3 ผู้ป่วยปรับลดยาเองโดยหยุดรับประทานยา atenolol รับประทานเฉพาะยา felodipine ทำให้ควบคุมความดันโลหิตไม่ได้

จากการติดตามผลการรักษาจากเวชระเบียนของผู้ป่วยกลุ่มควบคุมพบว่าแพทย์เปลี่ยนแปลงการใช้ยาให้ผู้ป่วยจำนวน 5 ราย (ร้อยละ 7.14) ดังนี้

- รายที่ 1 ผู้ป่วยควบคุมความดันโลหิตได้ 160/90 มิลลิเมตรปรอท แพทย์เพิ่มยา nefidipine 5 mg จาก 1 เม็ด หลังอาหารเช้า เป็น 1 เม็ด หลังอาหารเช้า-เย็น
- รายที่ 2 ผู้ป่วยควบคุมความดันโลหิตได้ 140/90 มิลลิเมตรปรอท และครั้งก่อนหน้าผู้ป่วยมีความดันโลหิต 150/90 มิลลิเมตรปรอท ครั้งนี้แพทย์เพิ่มยา hydrochlorothiazide 50 mg ครึ่งเม็ด หลังอาหารเช้า เพิ่มให้อีก 1 รายการ
- รายที่ 3 ผู้ป่วยไอ มีเสมหะ แพทย์สั่งยา bromhexine เพิ่ม 1 รายการ
- รายที่ 4 ผู้ป่วยไอ เจ็บคอ แพทย์สั่งยาเพิ่ม 2 รายการ ได้แก่ amoxicillin 500 mg และ dextrometorphane
- รายที่ 5 ผู้ป่วยปวดเมื่อย แพทย์สั่งยา antipain เพิ่ม 1 รายการ

ส่วนที่ 2 ผลลัพธ์ทางคลินิก

จากการศึกษานี้ พบว่าผู้ป่วยกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุม มีจำนวนผู้ป่วยที่ควบคุมความดันโลหิตได้ตามเป้าหมาย <140/90 มิลลิเมตรปรอท ในครั้งเริ่มต้นการศึกษา จำนวน 52 ราย(ร้อยละ 74.29) และ 53 ราย(ร้อยละ 75.72) ตามลำดับ หรือคิดเป็นร้อยละ 74 และ 76 ตามลำดับ

ในครั้งสิ้นสุดการศึกษา(เดือนที่ 6) ผู้ป่วยกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุม มีจำนวนผู้ป่วยที่ควบคุมความดันโลหิตได้ตามเป้าหมาย <140/90 มิลลิเมตรปรอท จำนวน 58 ราย(ร้อยละ 82.86) และ 51 ราย(ร้อยละ 72.86) ตามลำดับ หรือคิดเป็นร้อยละ 83 และร้อยละ 73 ตามลำดับ

เปรียบเทียบจำนวนผู้ป่วยที่ควบคุมความดันโลหิตได้ตามเป้าหมาย <140/90 มิลลิเมตรปรอท ในครั้งเริ่มต้นการศึกษาและครั้งสิ้นสุดการศึกษา ระหว่างกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติ Chi-square test พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$) ตามตารางที่ 14

ตารางที่ 14 เปรียบเทียบจำนวนผู้ป่วยที่ควบคุมความดันโลหิตได้ตามเป้าหมาย<140/90 มิลลิเมตรปรอท ระหว่างกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุม (between group comparison)

	จำนวนผู้ป่วย (ร้อยละ)		p-value ^s
	กลุ่มศึกษา (n=70)	กลุ่มควบคุม (n=70)	
เริ่มต้นการศึกษา (เดือนที่ 0)			
<140/90	52(74.29)	53(75.72)	0.84
≥140/90	18(25.71)	17(24.28)	
สิ้นสุดการศึกษา (เดือนที่ 6)			
<140/90	58(82.86)	51(72.86)	0.15
≥140/90	12(17.14)	19(27.14)	

^s ใช้สถิติ Chi-square test

ตารางที่ 15 เปรียบเทียบจำนวนผู้ป่วยที่ควบคุมความดันโลหิตได้ตามเป้าหมาย <140/90 มิลลิเมตรปรอท ในกลุ่มศึกษาและในกลุ่มควบคุม ในครั้งเริ่มต้นการศึกษาและครั้งสิ้นสุดการศึกษา (within group comparison)

ความดันโลหิต (มิลลิเมตรปรอท)	จำนวนผู้ป่วย (ร้อยละ)		p-value*
	เริ่มต้นการศึกษา (เดือนที่ 0)	สิ้นสุดการศึกษา (เดือนที่ 6)	
กลุ่มศึกษา (n=70)			
<140/90	52(74.29)	58(82.86)	0.18
≥140/90	18(25.71)	12(17.14)	
กลุ่มควบคุม (n=70)			
<140/90	53(75.72)	51(72.86)	0.82
≥140/90	17(24.28)	19(27.14)	

* ใช้สถิติ McNemar chi-square test

จากตารางที่ 15 เปรียบเทียบจำนวนผู้ป่วยที่ควบคุมความดันโลหิตได้ตามเป้าหมายที่กำหนด <140/90 มิลลิเมตรปรอท ในกลุ่มศึกษาและในกลุ่มควบคุม(เปรียบเทียบภายในกลุ่ม) ในครั้งเริ่มต้นการศึกษาและครั้งสิ้นสุดการศึกษาโดยใช้สถิติ McNemar chi-square test พบว่าผู้ป่วยกลุ่มศึกษา ที่ควบคุมความดันโลหิตได้ตามเป้าหมาย <140/90 มิลลิเมตรปรอท ในครั้งเริ่มต้นการศึกษา และในครั้งสิ้นสุดการศึกษา ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$)

เช่นเดียวกับผู้ป่วยกลุ่มควบคุม ที่ควบคุมความดันโลหิตได้ตามเป้าหมาย <140/90 มิลลิเมตรปรอท ในครั้งเริ่มต้นการศึกษา และในครั้งสิ้นสุดการศึกษา ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$) ตาม ตารางที่ 15

การศึกษานี้ ภาสัชกรให้ความรู้เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง และยาลดความดันโลหิตที่ผู้ป่วยได้รับ แนะนำให้ผู้ป่วยรับประทานยาตามแพทย์สั่งร่วมกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การดำเนินชีวิต ได้แก่ การรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย ควบคุมน้ำหนัก การดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น ภาสัชกร ช่วยค้นหา และแก้ไขปัญหาจากการใช้ยาของผู้ป่วย เพื่อให้ผู้ป่วยใช้ยาได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และปลอดภัย ผู้ป่วยที่มีความดันโลหิตลดลงโดยไม่มี การปรับเพิ่มขนาดหรือ ชนิดของยาลดความดันโลหิตสูง อาจเกิดจากผู้ป่วยมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การดำเนินชีวิต ตลอดจนอาจเกิดจากผู้ป่วยใช้ยาตรงตามแพทย์สั่งมากขึ้น

จากการเปรียบเทียบค่าความดันโลหิตเฉลี่ยในครั้งเริ่มต้นการศึกษาและครั้งสิ้นสุดการศึกษา ระหว่างกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติ independent-t-test พบว่าค่าความดันโลหิตเฉลี่ยขณะหัวใจบีบตัว และขณะหัวใจคลายตัว ในครั้งเริ่มต้นการศึกษาระหว่างกลุ่มศึกษา และกลุ่มควบคุมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$)

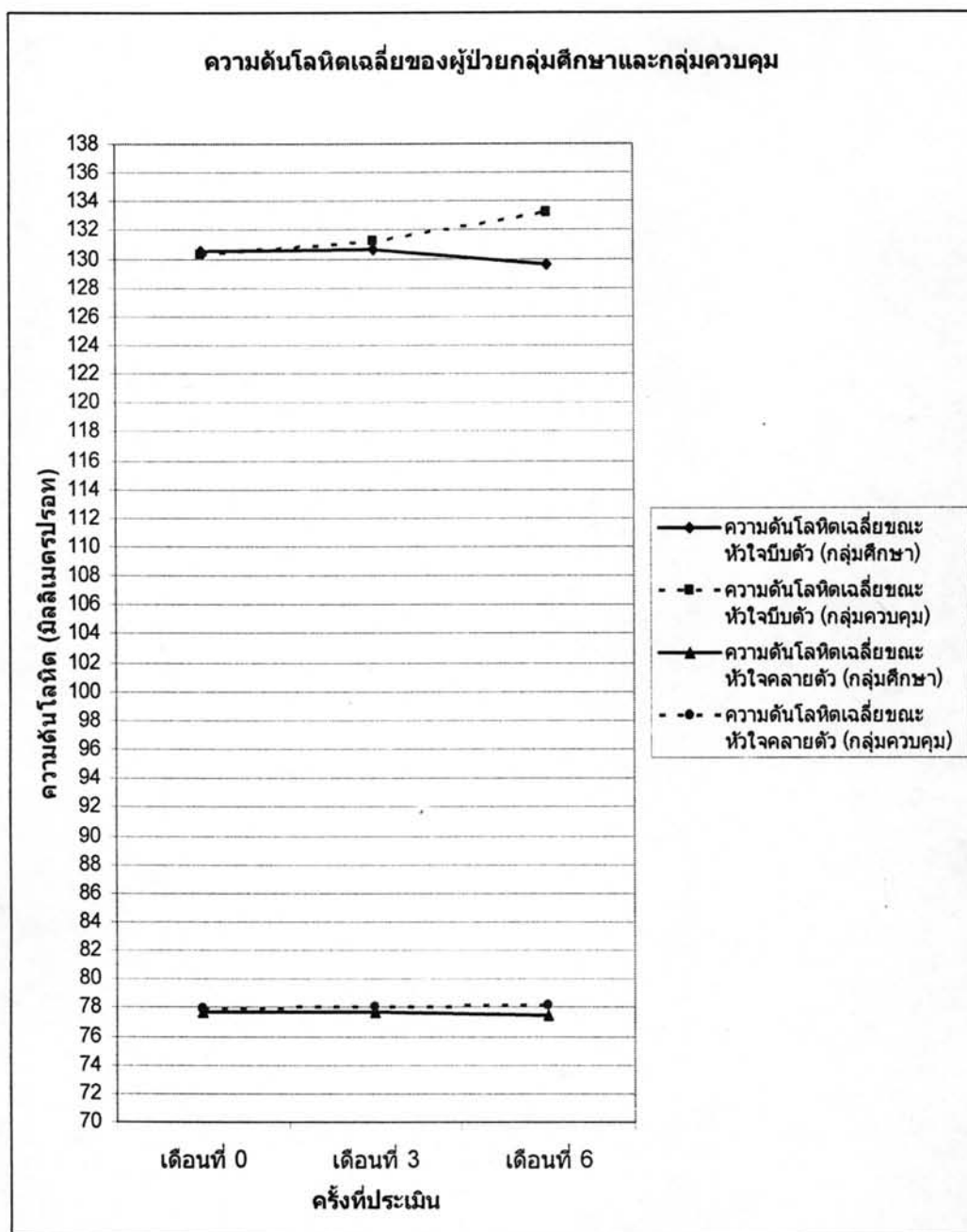
ในครั้งสิ้นสุดการศึกษา ค่าความดันโลหิตเฉลี่ยขณะหัวใจบีบตัว ระหว่างกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.05$) แต่ค่าความดันโลหิตเฉลี่ยขณะหัวใจคลายตัว ระหว่างกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุม ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$) ค่าความดันโลหิตเฉลี่ยเปลี่ยนแปลงไปไม่มากเนื่องจากผู้ป่วยที่เข้าร่วมการศึกษาจำนวนหนึ่งควบคุมความดันโลหิตได้คงที่แล้ว แพทย์นัดติดตามผลการรักษาเป็นระยะ และสั่งจ่ายยาเดิมให้รับประทานต่อเนื่อง ตาม ตารางที่ 16

ตารางที่ 16 เปรียบเทียบค่าความดันโลหิตเฉลี่ยในครั้งเริ่มต้นการศึกษาและครั้งสิ้นสุดการศึกษา ระหว่างกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุม

	ความดันโลหิต (มิลลิเมตรปรอท)		p-value [#]
	กลุ่มศึกษา	กลุ่มควบคุม	
เริ่มต้นการศึกษา			
ขณะหัวใจบีบตัว (ค่าเฉลี่ย±SE)	130.57±0.86	130.36±0.91	0.87
ค่าต่ำสุด/สูงสุด	120/150	120/150	
ขณะหัวใจคลายตัว (ค่าเฉลี่ย±SE)	77.71±0.68	77.93±0.69	0.82
ค่าต่ำสุด/สูงสุด	65/90	70/90	
สิ้นสุดการศึกษา			
ขณะหัวใจบีบตัว (ค่าเฉลี่ย±SE)	129.64±1.07	133.21±1.09	0.02
ค่าต่ำสุด/สูงสุด	110/150	120/160	
ขณะหัวใจคลายตัว (ค่าเฉลี่ย±SE)	77.43±0.71	78.14±0.61	0.45
ค่าต่ำสุด/สูงสุด	65/90	70/90	

[#] ใช้สถิติ independent-t-test

รูปที่ 6 กราฟเปรียบเทียบความดันโลหิตเฉลี่ยของผู้ป่วยกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุม

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจของผู้ป่วยและแพทย์

ในการติดตามผลการรักษาครั้งที่ 2 (เดือนที่ 6) ผู้วิจัยสัมภาษณ์ความพึงพอใจ ในผู้ป่วย กลุ่มศึกษา กลุ่มควบคุม และแพทย์

โดยกำหนดเกณฑ์ให้คะแนนความพึงพอใจหรือความคิดเห็นในข้อคำถามในแต่ละข้อ ไว้ 5 ระดับ เรียงลำดับการให้คะแนน ดังนี้

- กรณีข้อคำถามเป็นเชิงบวก เรียงลำดับคะแนน ดังนี้

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	= 1 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	= 2 คะแนน
ไม่แน่ใจ	= 3 คะแนน
เห็นด้วย	= 4 คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	= 5 คะแนน
- กรณีข้อคำถามเป็นเชิงลบ เรียงลำดับคะแนน ดังนี้

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	= 5 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	= 4 คะแนน
ไม่แน่ใจ	= 3 คะแนน
เห็นด้วย	= 2 คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	= 1 คะแนน

แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ป่วยและแพทย์ ผู้วิจัยได้สร้างข้อคำถามขึ้นสำหรับการศึกษานี้จำนวน 3 ชุด ดังนี้

1. แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ป่วยกลุ่มศึกษามีทั้งหมด 11 ข้อคำถาม
2. แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ป่วยกลุ่มควบคุมมีทั้งหมด 9 ข้อคำถาม
3. แบบสอบถามความพึงพอใจของแพทย์มีทั้งหมด 4 ข้อคำถาม

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้แพทย์เฉพาะทางโรคหัวใจและหลอดเลือด 1 ท่าน และเภสัชกรผู้เชี่ยวชาญด้านเภสัชกรรมคลินิก 1 ท่าน ช่วยตรวจสอบความถูกต้องของข้อคำถาม

ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ป่วยและแพทย์ที่สร้างขึ้น ไปใช้เก็บข้อมูลเบื้องต้นเพื่อหาค่าความเที่ยง (Cronbach's alpha) ดังนี้

- แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ป่วยกลุ่มศึกษา ใช้เก็บข้อมูลในผู้ป่วยกลุ่มศึกษา 20 ราย พบว่ามีค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.79

- แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ป่วยกลุ่มควบคุม ใช้เก็บข้อมูลในผู้ป่วยกลุ่มควบคุม 20 ราย พบว่ามีค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.78
- แบบประเมินความพึงพอใจของแพทย์ ใช้เก็บข้อมูลในแพทย์ 7 ท่าน พบว่ามีค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.84

3.1 ความพึงพอใจของผู้ป่วย

จากผลการสำรวจความพึงพอใจของผู้ป่วยกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุม พบว่าระดับคะแนนความพึงพอใจของผู้ป่วยกลุ่มศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับ 5 คะแนน สำหรับผู้ป่วยกลุ่มควบคุมระดับคะแนนส่วนใหญ่อยู่ในระดับ 4 คะแนน ตาม ตารางที่ 17-19

จากการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความพึงพอใจของผู้ป่วยกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุม เฉพาะข้อคำถามที่เหมือนกันทั้งหมด 6 ข้อ แต่ละข้อมีคะแนนสูงสุด 5 คะแนน เมื่อรวมคะแนนความพึงพอใจของผู้ป่วยแต่ละรายในกลุ่มศึกษาจำนวนทั้งหมด 70 ราย และผู้ป่วยกลุ่มควบคุมจำนวนทั้งหมด 70 ราย แล้วนำคะแนนของผู้ป่วยแต่ละคนของกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุมมาเปรียบเทียบความแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ independent-t-test พบว่าคะแนนความพึงพอใจของผู้ป่วยทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) ตาม ตารางที่ 20

จากการประเมินความพึงพอใจของผู้ป่วยกลุ่มศึกษา พบว่าผู้ป่วยมีความพึงพอใจต่อระบบรับยาเดิมต่อเนื่องโดยเภสัชกร และยินดีที่จะรับยาเดิมต่อเนื่องโดยเภสัชกรต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอริสรา²³ ที่ประเมินความพึงพอใจของผู้ป่วยเบาหวานต่อระบบบริการที่ได้รับการดูแลโดยเภสัชกร ณ โรงพยาบาลหนองบัวลำภู การศึกษาของจิตติมา²⁴ ที่ประเมินความพึงพอใจของผู้ป่วยติดเชื้อเอชไอวีต่อระบบรับยาด้านไวรัสเอดส์อย่างต่อเนื่องโดยเภสัชกร ณ โรงพยาบาลเสนา และการศึกษาของสุภัทรา⁸⁶ ที่ประเมินความพึงพอใจของผู้ป่วยเบาหวานที่เข้ารับบริการในระบบการให้การบริบาลทางเภสัชกรรม พบว่าผู้ป่วยส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อระบบการให้บริบาลทางเภสัชกรรม และผู้ป่วยต้องการเข้ารับบริการในระบบการให้บริบาลทางเภสัชกรรมต่อไป น่าจะเป็นเพราะความสะดวกรวดเร็วในการมารับยา และได้รับความรู้เรื่องการใช้ยาเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 17 ระดับคะแนนความพึงพอใจของผู้ป่วยกลุ่มศึกษาต่อระบบจ่ายยาต่อเนื่องโดยเภสัชกร

ข้อคำถาม	ระดับคะแนนความพึงพอใจ (ร้อยละ)				
	1	2	3	4	5
1. การรับบริการในช่วงระยะ 6 เดือนที่ผ่านมา มีความสะดวก* (ข้อคำถามเหมือนกันทั้ง 2 กลุ่ม)				16 (22.86)	54 (77.14)
2. เภสัชกรที่ดูแลจ่ายยาเดิมต่อเนื่องให้ท่านมีท่าทีที่เป็นมิตร มีบุคลิกลักษณะน่าเชื่อถือ*				12 (17.14)	58 (82.86)
3. เภสัชกรที่ดูแลจ่ายยาเดิมต่อเนื่องให้ท่านใช้ภาษาพูดที่เข้าใจง่าย*				10 (14.29)	60 (85.71)
4. โครงการจ่ายยาเดิมต่อเนื่องโดยเภสัชกรช่วยให้ท่านมีความรู้เรื่องยาที่ได้รับเพิ่มขึ้น* (ข้อคำถามเหมือนกันทั้ง 2 กลุ่ม)			4 (5.71)	11 (15.72)	55 (78.57)
5. โครงการจ่ายยาเดิมต่อเนื่องโดยเภสัชกรช่วยลดระยะเวลาในการมารับบริการได้* (ข้อคำถามเหมือนกันทั้ง 2 กลุ่ม)			5 (7.14)	14 (20)	51 (72.86)
6. เวลาที่เภสัชกรใช้ในการให้คำปรึกษาแนะนำเรื่องยาแก่ท่านมีความเหมาะสมแล้ว*				17 (24.28)	53 (75.72)
7. การรับบริการในช่วงระยะ 6 เดือนที่ผ่านมา มีขั้นตอนที่ยุ่งยาก**				18 (25.71)	52 (74.29)
8. ระยะเวลาในการรอรับบริการแต่ละครั้งในช่วงระยะ 6 เดือนที่ผ่านมา นานเกินไป**		2 (2.86)	4 (5.71)	20 (28.57)	44 (62.86)
9. ท่านเห็นด้วยกับการมีเภสัชกรเข้ามาดูแลและจ่ายยาเดิมต่อเนื่องให้ท่าน* (ข้อคำถามเหมือนกันทั้ง 2 กลุ่ม)			3 (4.28)	15 (21.43)	52 (74.29)
10. ท่านคิดว่าไม่จำเป็นต้องมีเภสัชกรเข้ามาดูแลจ่ายยาเดิมต่อเนื่องให้ท่าน** (ข้อคำถามเหมือนกันทั้ง 2 กลุ่ม)			14 (20)	27 (38.57)	29 (41.43)
11. ท่านยินดีเข้าร่วมโครงการรับยาเดิมต่อเนื่องโดยเภสัชกรต่อไป* (ข้อคำถามเหมือนกันทั้ง 2 กลุ่ม)		1 (1.43)		14 (20)	55 (78.57)

* ข้อคำถามข้อ 1-6, 9, 11 เป็นข้อคำถามเชิงบวก แปลงเป็นระดับคะแนน ดังนี้ 1=ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 2=ไม่เห็นด้วย, 3=ไม่แน่ใจ, 4=เห็นด้วย, 5=เห็นด้วยอย่างยิ่ง

** ข้อคำถามข้อ 7, 8, 10 เป็นข้อคำถามเชิงลบ แปลงเป็นระดับคะแนน ดังนี้ 5=ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 4=ไม่เห็นด้วย, 3=ไม่แน่ใจ, 2=เห็นด้วย, 1=เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข้อคำถามที่เป็นคู่ตรวจสอบกัน ได้แก่ ข้อ 1-7, 5-8, 9-10

ตารางที่ 18 ระดับคะแนนความพึงพอใจของผู้ป่วยกลุ่มควบคุมที่มีต่อระบบปกติ

ข้อความคำถาม	ระดับคะแนนความพึงพอใจ				
	1	2	3	4	5
1. การรับบริการในช่วงระยะ 6 เดือนที่ผ่านมา มีความสะดวก* (ข้อความคำถามเหมือนกันทั้ง 2 กลุ่ม)			3 (4.28)	41 (58.57)	26 (37.14)
2. ท่านคิดว่าเภสัชกรสามารถดูแลติดตามผลการรักษาด้วยยาและจ่ายยาเดิมต่อเนื่องให้ท่านได้*			12 (17.14)	30 (42.86)	28 (40)
3. การมีเภสัชกรเข้ามาดูแลและจ่ายยาเดิมต่อเนื่องให้ท่าน จะช่วยให้ท่านมีความรู้เรื่องยาที่ได้รับเพิ่มขึ้น* (ข้อความคำถามเหมือนกันทั้ง 2 กลุ่ม)			3 (4.28)	36 (51.43)	31 (44.28)
4. การมีเภสัชกรเข้ามาดูแลและจ่ายยาเดิมต่อเนื่องให้ท่าน จะช่วยลดระยะเวลาในการมารับบริการได้* (ข้อความคำถามเหมือนกันทั้ง 2 กลุ่ม)		1 (1.43)	13 (18.57)	36 (51.43)	20 (28.57)
5. การรับบริการในช่วงระยะ 6 เดือนที่ผ่านมา มีขั้นตอนที่ยุงยาก**			5 (7.14)	44 (62.86)	21 (30)
6. ระยะเวลาในการรอรับบริการแต่ละครั้ง ในช่วงระยะ 6 เดือนที่ผ่านมา นานเกินไป**	1 (1.43)	2 (2.86)	24 (34.28)	30 (42.86)	13 (18.57)
7. ท่านเห็นด้วยกับการมีเภสัชกรเข้ามาดูแลและจ่ายยาเดิมต่อเนื่องให้ท่าน* (ข้อความคำถามเหมือนกันทั้ง 2 กลุ่ม)			10 (14.29)	34 (48.57)	26 (37.14)
8. ท่านคิดว่าไม่จำเป็นต้องมีเภสัชกรเข้ามาดูแลจ่ายยาเดิมต่อเนื่องให้ท่าน** (ข้อความคำถามเหมือนกันทั้ง 2 กลุ่ม)		1 (1.43)	28 (40)	22 (31.43)	19 (27.14)
9. ท่านยินดีเข้าร่วมโครงการรับยาเดิมต่อเนื่องโดยเภสัชกร* (ข้อความคำถามเหมือนกันทั้ง 2 กลุ่ม)			12 (17.14)	30 (42.86)	28 (40)

* ข้อความคำถามข้อ 1-4, 7, 9 เป็นข้อความคำถามเชิงบวก แปลงเป็นระดับคะแนน ดังนี้ 1=ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 2=ไม่เห็นด้วย, 3=ไม่แน่ใจ, 4=เห็นด้วย, 5=เห็นด้วยอย่างยิ่ง

** ข้อความคำถามข้อ 5, 6, 8 เป็นข้อความคำถามเชิงลบ แปลงเป็นระดับคะแนน ดังนี้ 5=ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 4=ไม่เห็นด้วย, 3=ไม่แน่ใจ, 2=เห็นด้วย, 1=เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข้อความคำถามที่เป็นคู่ตรงข้ามกันได้แก่ ข้อ 1-5, 7-8

ตารางที่ 19 เปรียบเทียบระดับคะแนนความพึงพอใจเฉพาะข้อความที่เหมือนกันระหว่างกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุม

ข้อความ	กลุ่มศึกษา (n=70) (ร้อยละ)					กลุ่มควบคุม (n=70) (ร้อยละ)				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
(1/1) การรับบริการในช่วงระยะ 6 เดือนที่ผ่านมา มีความสะดวก*				16 (22.86)	54 (77.14)			3 (4.28)	41 (58.57)	26 (37.14)
(4/3) โครงการจ่ายยาต่อเนื่อง โดยเภสัชกร ช่วยให้ท่านมีความรู้เรื่องยาที่ได้รับเพิ่มขึ้น*			4 (5.71)	11 (15.72)	55 (78.57)			3 (4.28)	36 (51.43)	31 (44.28)
(5/4) โครงการจ่ายยาต่อเนื่อง โดยเภสัชกร ช่วยลดระยะเวลาในการรอรับบริการได้*			5 (7.14)	14 (20)	51 (72.86)		1 (1.43)	13 (18.57)	36 (51.43)	20 (28.57)
(9/7) ท่านเห็นด้วยกับการมีเภสัชกรเข้ามาดูแลและจ่ายยาเดิมต่อเนื่องให้ท่าน*			3 (4.28)	15 (21.43)	52 (74.29)			10 (14.29)	34 (48.57)	26 (37.14)

เปรียบเทียบข้อความที่เหมือนกันระหว่างกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุม ได้แก่ ข้อความที่ 1/1, 4/3, 5/4, 9/7, 10/8, 11/9 ตามลำดับ

* ข้อความข้อ 1/1, 4/3, 5/4, 9/7, 11/9 เป็นข้อความเชิงบวก แปลงเป็นระดับคะแนน ดังนี้ 1=ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 2=ไม่เห็นด้วย, 3=ไม่แน่ใจ, 4=เห็นด้วย, 5=เห็นด้วยอย่างยิ่ง

** ข้อความข้อ 10/8 เป็นข้อความเชิงลบ แปลงเป็นระดับคะแนน ดังนี้ 5=ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 4=ไม่เห็นด้วย, 3=ไม่แน่ใจ, 2=เห็นด้วย, 1=เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตารางที่ 19 เปรียบเทียบระดับคะแนนความพึงพอใจเฉพาะข้อความที่เหมือนกันระหว่างกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุม (ต่อ)

ข้อความ	กลุ่มศึกษา (n=70) (ร้อยละ)					กลุ่มควบคุม (n=70) (ร้อยละ)				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
(10/8) ท่านคิดว่าไม่จำเป็นต้องมี เภสัชกรเข้ามาดูแลจ่ายยาเดิม ต่อเนื่องให้ท่าน**			14 (20)	27 (38.57)	29 (41.43)		1 (1.43)	28 (40)	22 (31.43)	19 (27.14)
(11/9) ท่านยินดีเข้าร่วมโครงการ รับยาเดิมต่อเนื่องโดยเภสัชกร ต่อไป*		1 (1.43)		14 (20)	55 (78.57)			12 (17.14)	30 (42.86)	28 (40)

เปรียบเทียบข้อความที่เหมือนกันระหว่างกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุม ได้แก่ ข้อความที่ 1/1, 4/3, 5/4, 9/7, 10/8, 11/9 ตามลำดับ

* ข้อความข้อ 4/3, 5/4, 9/7, 11/9 เป็นข้อความเชิงบวก แปลงเป็นระดับคะแนน ดังนี้ 1=ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 2=ไม่เห็นด้วย, 3=ไม่แน่ใจ, 4=เห็นด้วย, 5=เห็นด้วยอย่างยิ่ง

** ข้อความข้อ 10/8 เป็นข้อความเชิงลบ แปลงเป็นระดับคะแนน ดังนี้ 5=ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 4=ไม่เห็นด้วย, 3=ไม่แน่ใจ, 2=เห็นด้วย, 1=เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตารางที่ 20 เปรียบเทียบคะแนนความพึงพอใจในข้อความที่เหมือนกันระหว่างผู้ปวยกลุ่มศึกษา และกลุ่มควบคุม

คะแนนความพึงพอใจ	กลุ่มศึกษา (n=70) (ร้อยละ)	กลุ่มควบคุม (n=70) (ร้อยละ)	p-value [#]
19	0	2 (2.86)	0.00
20	0	5 (5.71)	
21	1 (1.43)	1 (1.43)	
22	0	3 (4.28)	
23	1 (1.43)	13 (18.57)	
24	6 (8.57)	12 (17.14)	
25	6 (8.57)	2 (2.86)	
26	5 (5.71)	6 (8.57)	
27	7 (10)	8 (11.43)	
28	6 (8.57)	5 (5.71)	
29	17 (24.28)	7 (10)	
30	21 (30)	6 (8.57)	
รวม	70 (100)	70 (100)	
คะแนนเฉลี่ย $\pm$ SE	27.83 $\pm$ 0.27	25.10 $\pm$ 0.37	

[#] ใช้สถิติ independent-t-test

3.2 ความพึงพอใจของแพทย์

ตารางที่ 21 ข้อมูลทั่วไปของแพทย์

ข้อมูล	จำนวน (n=15) (ร้อยละ)
เพศ	
ชาย	13 (86.67)
หญิง	2 (13.33)
อายุการทำงาน	
1-5 ปี	2 (13.33)
6-10 ปี	3 (20)
> 10 ปี	10 (66.67)

จากตารางที่ 21 จำนวนแพทย์ที่ส่งผู้ป่วยเข้าร่วมการศึกษานี้มีทั้งหมด 15 ท่าน แพทย์ส่วนใหญ่ร้อยละ 86.67 เป็นเพศชาย เนื่องจากแพทย์ที่ออกตรวจที่คลินิกอายุรกรรมทั่วไป ตึก ภปร. ชั้น 1 ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และแพทย์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 66.67 มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี เนื่องจากในการศึกษานี้แพทย์ที่พิจารณาส่งผู้ป่วยเข้าร่วมการศึกษาคือส่วนใหญ่เป็นอาจารย์แพทย์ และแพทย์ประจำบ้านต่อยอด

ผลการสำรวจความพึงพอใจของแพทย์ต่อระบบการจ่ายยาต่อเนื่องโดยเภสัชกร พบว่าแพทย์ทุกท่านเห็นด้วยกับการมีระบบจ่ายยาต่อเนื่องโดยเภสัชกรในผู้ป่วยความดันโลหิตสูง และยินดีให้เภสัชกรดำเนินการตามระบบการจ่ายยาต่อเนื่องโดยเภสัชกรในผู้ป่วยความดันโลหิตสูงต่อไป แพทย์เห็นด้วยว่าการมีระบบจ่ายยาต่อเนื่องโดยเภสัชกร ช่วยให้แพทย์มีเวลาดูแลผู้ป่วยรายใหม่ หรือผู้ป่วยที่มีโรคซับซ้อนได้มากขึ้น ตาม ตารางที่ 22

ตารางที่ 22 ระดับคะแนนความพึงพอใจของแพทย์

ข้อความคำถาม	ระดับคะแนนความพึงพอใจ (ร้อยละ)				
	1	2	3	4	5
1. ท่านคิดว่าเภสัชกรสามารถให้การดูแลติดตามผลการรักษาด้วยยาและจ่ายยาต่อเนื่องให้ผู้ป่วยความดันโลหิตสูงได้				7 (46.67)	8 (53.33)
2. การมีเภสัชกรช่วยดูแลติดตามผลการรักษาด้วยยาและจ่ายยาต่อเนื่องให้ผู้ป่วย ช่วยให้ท่านมีเวลาดูแลผู้ป่วยรายใหม่ หรือผู้ป่วยที่มีโรคซับซ้อนที่ต้องการการดูแลจากท่านได้มากขึ้น				7 (46.67)	8 (53.33)
3. ท่านเห็นด้วยกับการมีการติดตามผลการรักษาด้วยยาและจ่ายยาต่อเนื่องโดยเภสัชกร				7 (46.67)	8 (53.33)
4. ท่านยินดีให้เภสัชกรดูแลติดตามผลการรักษาด้วยยาและจ่ายยาต่อเนื่องให้ผู้ป่วยความดันโลหิตสูงต่อไป				8 (53.33)	7 (46.67)

ข้อความคำถามเป็นข้อความเชิงบวกทั้งหมด แปลงเป็นระดับคะแนน ดังนี้

1=ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 2=ไม่เห็นด้วย, 3=ไม่แน่ใจ, 4=เห็นด้วย, 5=เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ส่วนที่ 4 วิเคราะห์มูลค่าที่ประหยัดได้

วิเคราะห์มูลค่าที่ประหยัดได้ โดยวิเคราะห์ต้นทุน-ประสิทธิผล ของระบบจ่ายยาต่อเนื่อง โดยเภสัชกร เปรียบเทียบกับระบบปกติ

คำนวณต้นทุนของการดูแลรักษาผู้ป่วยความดันโลหิตสูงในการศึกษานี้ เป็นจำนวนเงิน(บาท) จาก

ต้นทุนรวมทั้งหมด	=	ต้นทุนในการรักษาพยาบาล + ต้นทุนในการดำเนินงาน
ต้นทุนในการรักษาพยาบาล	=	ค่ายา + ค่าตรวจทางห้องปฏิบัติการ + ค่าเดินทาง + ค่าเสียโอกาส
ต้นทุนในการดำเนินงาน	=	ค่าตอบแทนเภสัชกร + ค่าวัสดุสำนักงาน (หรือค่าตอบแทนแพทย์ + ค่าวัสดุสำนักงาน)

คิดประสิทธิผลจาก จำนวนผู้ป่วยที่คุมความดันโลหิตได้ตามเป้าหมาย < 140/90 มิลลิเมตรปรอท ในครั้งสิ้นสุดการศึกษา(เดือนที่ 6)

4.1 ต้นทุนในการรักษาพยาบาล

ต้นทุนในการรักษาพยาบาลในการศึกษานี้คิดจาก ค่ายา ค่าตรวจทางห้องปฏิบัติการ ค่าเดินทาง ค่าเสียโอกาสของผู้ป่วยและผู้ดูแลผู้ป่วยที่ร่วมเดินทางมาโรงพยาบาล ตั้งแต่เริ่มต้น การศึกษาจนถึงสิ้นสุดการศึกษา (ระยะ 6 เดือน) เมื่อเปรียบเทียบต้นทุนในการรักษาพยาบาล ระหว่างกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุมโดยใช้สถิติ independent-t-test พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) ตามตารางที่ 24

- **ค่ายา**

ค่ายา คิดตามรายการยาและจำนวนยาที่สั่ง โดยใช้ราคาขายของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ที่ระบุในคอมพิวเตอร์คำนวณ รวมค่ายาในระยะ 6 เดือน ของผู้ป่วยกลุ่มศึกษา และกลุ่มควบคุม ได้ ค่ายาทั้งหมด 177,516 บาท และ 202,473 บาท ตามลำดับ แยกคิดเฉพาะค่ายาลดความดันโลหิตสูงได้ 123,944 บาท และ 146,949 บาท ตามลำดับ

เมื่อแยกคิดเป็นค่ายาครั้งแรก และค่ายาครั้งที่ 2 ในกลุ่มศึกษา ได้ 89,212 บาท และ 88,034 บาท ตามลำดับ พบว่าค่ายาครั้งที่ 2 ในกลุ่มศึกษา ลดลงจากครั้งที่ 1 จำนวน 1,178 บาท อาจเนื่องจากในผู้ป่วยกลุ่มศึกษา เภสัชกรจะสอบถามจำนวนยาที่ผู้ป่วยมีเหลืออยู่ หรือดูจาก

จำนวนยาที่เหลืออยู่กรณีผู้ป่วยนำยาติดมาด้วย เพื่อลดจำนวนยาที่จะสั่งลงเพื่อไม่ให้มีจำนวนยาเหลือสะสมมากเกินไป และมียาเพียงพอกับจำนวนวันที่นัด สำหรับกลุ่มควบคุม คิค่ายาครั้งแรก และค่ายาครั้งที่ 2 ในกลุ่มควบคุม ได้ 101,099 บาท และ 101,374 บาท ตามลำดับ พบว่า ค่ายาครั้งที่ 2 เพิ่มจากครั้งที่ 1 จำนวน 275 บาท

เมื่อเปรียบเทียบค่ายาระหว่างกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุมโดยใช้สถิติ independent-t-test พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$) ตามตารางที่ 23

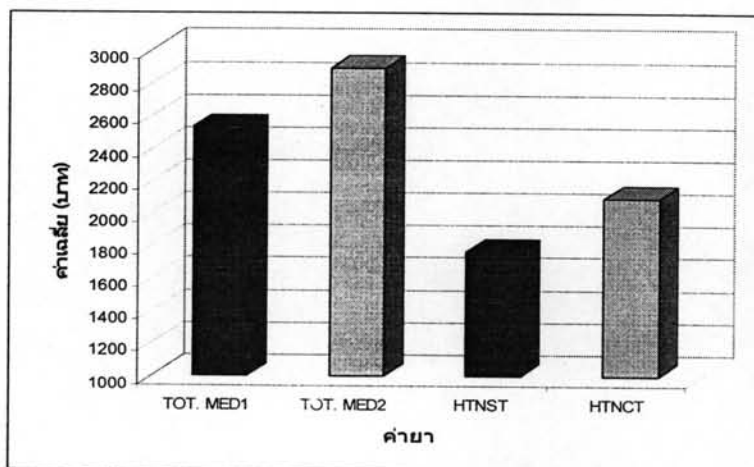
ในการศึกษานี้ได้นำค่ายาทั้งหมดไปใช้ในการคำนวณต้นทุนในการรักษาพยาบาล ตามตารางที่ 23

ตารางที่ 23 ค่ายาในกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุม

	กลุ่มศึกษา (n=70)	กลุ่มควบคุม (n=70)	p-value [#]
ค่ายาทั้งหมด (บาท) ค่าเฉลี่ย±SE	177,516 2,535.94±338.60	202,473 2,892.47±361.05	0.47
ค่ายาลดความดันโลหิต ค่าเฉลี่ย±SE	123,944 1,770.63±206.64	146,949 2,099.27±293.39	0.36
ค่ายาครั้งที่ 1 ค่าเฉลี่ย±SE	89,212 1,274.46±169.84	101,099 1,444.27±180.54	0.49
ค่ายาครั้งที่ 2 ค่าเฉลี่ย±SE	88,034 1,257.63±169.16	101,374 1,448.20±180.52	0.44

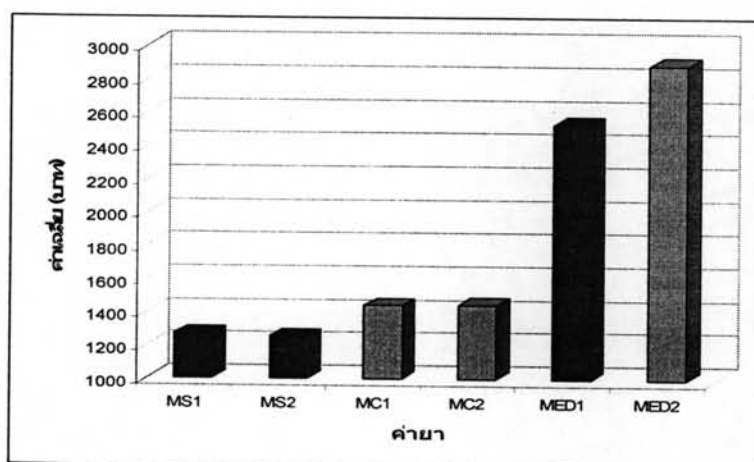
[#] ใช้สถิติ independent-t-test

รูปที่ 7 กราฟเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของค่ายาทั้งหมด และค่ายาลดความดันโลหิตสูงในกลุ่มศึกษา และกลุ่มควบคุม

- TOT.MED1 = ค่าเฉลี่ยค่ายาทั้งหมดในกลุ่มศึกษา
 TOT.MED2 = ค่าเฉลี่ยค่ายาทั้งหมดในกลุ่มควบคุม
 HTNST = ค่าเฉลี่ยค่ายาลดความดันโลหิตสูงในกลุ่มศึกษา
 HTNCT = ค่าเฉลี่ยค่ายาลดความดันโลหิตสูงในกลุ่มควบคุม

รูปที่ 8 กราฟเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของค่ายาครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ในกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุม

- MS1 = ค่าเฉลี่ยค่ายาครั้งที่ 1 ของกลุ่มศึกษา   MS2 = ค่าเฉลี่ยค่ายาครั้งที่ 2 ของกลุ่มศึกษา
 MC1 = ค่าเฉลี่ยค่ายาครั้งที่ 1 ของกลุ่มควบคุม   MC2 = ค่าเฉลี่ยค่ายาครั้งที่ 2 ของกลุ่มควบคุม
 MED1 = ค่าเฉลี่ยค่ายาทั้งหมดของกลุ่มศึกษา   MED2 = ค่าเฉลี่ยค่ายาทั้งหมดของกลุ่มควบคุม

- **ค่าตรวจทางห้องปฏิบัติการ**

ค่าตรวจทางห้องปฏิบัติการ คิดตามรายการที่ส่งตรวจ โดยใช้ราคาค่าตรวจผลทางห้องปฏิบัติการของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์คำนวณ รวมค่าตรวจทางห้องปฏิบัติการระยะ 6 เดือนที่ผ่านมา ของผู้ป่วยกลุ่มศึกษา และกลุ่มควบคุม ได้ 14,000 บาท และ 16,040 บาท ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบค่าตรวจทางห้องปฏิบัติการ ระหว่างกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุมโดยใช้สถิติ independent-t-test พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$) ตาม ตารางที่ 24

- **ค่าเดินทาง**

ค่าเดินทางมาโรงพยาบาล กรณีเดินทางโดยรถโดยสารประจำทางหรือรถรับจ้างคิดราคาตามที่จ่ายจริง เดินทางโดยรถส่วนตัว คิดเฉลี่ย 200 บาทต่อครั้ง (ภาคผนวก ข) รวมค่าเดินทางมาโรงพยาบาลของผู้ป่วยกลุ่มศึกษา และกลุ่มควบคุม ได้ 9,720 บาท/ครั้ง และ 7,920 บาท/ครั้ง ตามลำดับ เมื่อคิดรวมจำนวนครั้งที่มาโรงพยาบาลในระยะ 6 เดือน(2 ครั้ง) ต้องเสียค่าเดินทาง 19,440 บาท และ 15,840 บาท ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบค่าเดินทาง ระหว่างกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุมโดยใช้สถิติ independent-t-test พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$) ตาม ตารางที่ 24

- **ค่าเสียโอกาส**

ค่าเสียโอกาส คิดรายได้ที่อาจสูญเสียไปเนื่องจากการมาโรงพยาบาลของผู้ป่วยและผู้ดูแลผู้ป่วยที่ร่วมเดินทางมาโรงพยาบาล ตามเกณฑ์การพิจารณาค่าเสียโอกาส (ภาคผนวก ข) รวมค่าเสียโอกาสของผู้ป่วยและผู้ดูแลผู้ป่วยที่ร่วมเดินทางมาโรงพยาบาลของผู้ป่วยกลุ่มศึกษา และกลุ่มควบคุม โดยคิดรายได้ที่อาจสูญเสียไปต่อวัน ได้ 30,968.33 บาท/วัน และ 33,800 บาท/วัน ตามลำดับ เมื่อคิดรวมจำนวนครั้งที่มาโรงพยาบาลในระยะ 6 เดือน(2 ครั้ง) ต้องเสียค่าเสียโอกาส 61,936.66 บาท และ 67,600 บาท ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบค่าเสียโอกาส ระหว่างกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุมโดยใช้สถิติ independent-t-test พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$) ตาม ตารางที่ 24

ตารางที่ 24 ต้นทุนในการรักษาพยาบาล

ต้นทุน (ระยะ 6 เดือน)	กลุ่มศึกษา (n=70)	กลุ่มควบคุม (n=70)	p-value [#]
ค่ายา (บาท) ค่าเฉลี่ย±SE	177,516 2,535.94±338.60	202,473 2,892.47±361.05	0.47
ค่าตรวจทางห้องปฏิบัติการ (บาท) ค่าเฉลี่ย±SE	14,000 200.00±33.32	16,040 229.14±31.45	0.53
ค่าเดินทาง (บาท) ค่าเฉลี่ย±SE	19,440 277.71±23.80	15,840 226.29±17.98	0.09
ค่าเสียโอกาส (บาท) ค่าเฉลี่ย±SE	61,936.66 884.81±83.29	67,600 965.57±80.25	0.49
รวมต้นทุนในการรักษาพยาบาล ค่าเฉลี่ย±SE	272,892.66 3898.47±370.74	301,953 4313.61±379.12	0.44

[#] ใช้สถิติ independent-t-test

4.2 ต้นทุนในการดำเนินงาน

ต้นทุนในการดำเนินงานในการศึกษานี้ ประกอบด้วย ค่าตอบแทนเภสัชกร ค่าตอบแทนแพทย์ และค่าวัสดุสำนักงาน โดยประเมินค่าตอบแทนแพทย์ ครั้งละ 200 บาท ค่าตอบแทนเภสัชกรในระบบจ่ายยาต่อเนื่องโดยเภสัชกร ครั้งละ 100 บาท ค่าวัสดุสำนักงานครั้งละ 5 บาท ตามเกณฑ์การพิจารณาต้นทุนในการดำเนินงาน (ภาคผนวก ข)

ในระยะ 6 เดือน ผู้ป่วยทั้ง 2 กลุ่ม มีนัดทุก 3 เดือน จำนวน 2 ครั้ง คิดเป็นจำนวนครั้งของการดูแลผู้ป่วย แต่ละกลุ่มจำนวน 140 ครั้ง

ตารางที่ 25 ต้นทุนในการดำเนินงานในกลุ่มศึกษา

รายการ	จำนวน (ครั้ง)	ราคาต่อหน่วย (บาท)	รวมเงิน (บาท)
ค่าตอบแทนเภสัชกร	140	100	14,000
ค่าวัสดุสำนักงาน	140	5	700
รวม			14,700

ตารางที่ 26 ต้นทุนในการดำเนินงานในกลุ่มควบคุม

รายการ	จำนวน (ครั้ง)	ราคาต่อหน่วย (บาท)	รวมเงิน (บาท)
ค่าตอบแทนแพทย์	140	200	28,000
ค่าวัสดุสำนักงาน	140	5	700
รวม			28,700

รวมต้นทุนในการดำเนินงานในกลุ่มศึกษา และในกลุ่มควบคุม ได้ 14,700 บาท และ 28,700 บาท ตามลำดับ

การศึกษานี้ต้นทุนในการดำเนินการของกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุมได้จากการประเมินประมาณค่าต้นทุน ข้อมูลแต่ละกลุ่มไม่มีการกระจายแบบปกติ เมื่อเปรียบเทียบต้นทุนในการดำเนินงาน ระหว่างกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุมโดยใช้สถิติ Mann-Whitney U test พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) ตาม ตารางที่ 27

4.3 การวิเคราะห์ต้นทุน-ประสิทธิผล

วิเคราะห์ต้นทุน-ประสิทธิผล ในระยะ 6 เดือนที่ผ่านมา ระหว่างกลุ่มศึกษา และกลุ่มควบคุม ตาม ตารางที่ 27

ตารางที่ 27 ต้นทุน-ประสิทธิผล

	กลุ่มศึกษา (n=70)	กลุ่มควบคุม (n=70)	p-value
ต้นทุน			
ต้นทุนในการรักษาพยาบาล (บาท)	272,892.66	301,953	
ค่าเฉลี่ย±SE	3898.47±370.74	4313.61±379.12	0.44 [#]
ต้นทุนในการดำเนินงาน (บาท)	14,700	28,700	0.00 ^b
รวมต้นทุนทั้งหมด	287,592.66	330,653	
ค่าเฉลี่ย±SE	4108.47±370.74	4723.61±379.12	0.25 [#]
ประสิทธิผล			
จำนวนผู้ป่วยที่ควบคุมความดันโลหิตได้ ตามเป้าหมาย<140/90 มิลลิเมตรปรอท (ราย)	58	51	0.15 ^s
ต้นทุน-ประสิทธิผล (บาท/การควบคุมได้ 1 ราย)	4,958.49	6,483.39	
ต้นทุนที่เพิ่มขึ้นต่อผลลัพธ์ที่เพิ่มขึ้น (Incremental cost per incremental outcome)	$\frac{(4958.49 - 6483.39)}{(58 - 51)}$	= -217.84 บาท/ราย	

[#] ใช้สถิติ independent-t-test , ^b ใช้สถิติ Mann-Whitney U test , ^s ใช้สถิติ Chi-square test

จากตารางที่ 27 ต้นทุนในการรักษาพยาบาลของผู้ป่วยกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุมเท่ากับ 272,892.66 บาท และ 301,953 บาท ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบต้นทุนในการรักษาพยาบาลระหว่างกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุมโดยใช้สถิติ independent-t-test พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$)

ต้นทุนในการดำเนินงานของผู้ป่วยกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุมเท่ากับ 14,700 บาท และ 28,700 บาท ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบต้นทุนในการดำเนินงาน ระหว่างกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุมโดยใช้สถิติ Mann-Whitney U test พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$)

คิดต้นทุนรวม จากต้นทุนในการรักษาพยาบาล และต้นทุนในการดำเนินงาน ในกลุ่มศึกษาเท่ากับ 287,592.66 บาท และในกลุ่มควบคุมเท่ากับ 330,653 บาท เมื่อเปรียบเทียบต้นทุนรวม ระหว่างกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุมโดยใช้สถิติ independent-t-test พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$)

ประสิทธิผลของการศึกษานี้ มีจำนวนผู้ป่วยที่ควบคุมความดันโลหิตได้ตามเป้าหมาย <math>< 140/90</math> มิลลิเมตรปรอท ในกลุ่มศึกษาจำนวน 58 ราย และในกลุ่มควบคุมจำนวน 51 ราย

วิเคราะห์ต้นทุน-ประสิทธิผล ในการศึกษา พบว่าในกลุ่มศึกษา ใช้ต้นทุน 4,958.49 บาท ต่อการควบคุมความดันโลหิตให้ได้ตามเป้าหมาย 1 ราย และในกลุ่มควบคุม ใช้ต้นทุน 6,483.39 บาท ต่อการควบคุมความดันโลหิตให้ได้ตามเป้าหมาย 1 ราย

ในการตัดสินใจทางเศรษฐศาสตร์ นอกจากต้นทุนที่ต่ำแล้ว จำเป็นต้องมองเปรียบเทียบถึงผลประโยชน์ที่ได้รับด้วย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการศึกษา ต้นทุนที่เปลี่ยนไปต่อการควบคุมความดันโลหิตให้ได้ตามเป้าหมาย 1 ราย มีความแตกต่างกัน 1,524.90 บาท

เมื่อพิจารณาต้นทุน-ประสิทธิผล ที่เปลี่ยนไประหว่างระบบการจ่ายยาต่อเนื่องโดยเภสัชกร กับระบบปกติ คิดต้นทุนที่เปลี่ยนไปต่อประสิทธิผลที่เปลี่ยนไป ได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{Incremental CE} &= \Delta C / \Delta E \\ \text{Incremental CE} &= \frac{(4958.49 - 6483.39)}{(58 - 51)} \\ &= \frac{-1524.90 \text{ บาท}}{7 \text{ ราย}} \\ &= -217.84 \text{ บาท/ราย} \end{aligned}$$

จากผลข้างต้น หมายความว่า ในการควบคุมความดันโลหิตให้ได้ตามเป้าหมายเพิ่มขึ้น 7 ราย มีต้นทุนที่เพิ่มขึ้น -1524.90 บาท (หมายถึง ค่าใช้จ่ายลดลง 1524.90 บาท)

เมื่อพิจารณาต้นทุนที่เพิ่มขึ้นต่อผลลัพธ์ที่เพิ่มขึ้น (Incremental cost per incremental outcome) ของระบบการจ่ายยาต่อเนื่องโดยเภสัชกรเทียบกับระบบปกติ สำหรับการศึกษา พบว่าระบบการจ่ายยาต่อเนื่องโดยเภสัชกรมีต้นทุนลดลง 217.84 บาท/การควบคุมความดันโลหิตได้ตามเป้าหมาย 1 ราย

จากการศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าระบบจ่ายยาต่อเนื่องโดยเภสัชกร สามารถควบคุมความดันโลหิตของผู้ป่วยให้ได้ตามเป้าหมายไม่แตกต่างจากระบบปกติ ผู้ป่วยและแพทย์มีความพึงพอใจต่อระบบจ่ายยาต่อเนื่องโดยเภสัชกร ระบบจ่ายยาต่อเนื่องโดยเภสัชกรมีต้นทุนที่ลดลงจากระบบปกติ เนื่องจากต้นทุนในการดำเนินงานของระบบจ่ายยาต่อเนื่องโดยเภสัชกรค่าตอบแทนเภสัชกรต่ำกว่าค่าตอบแทนแพทย์ และช่วยให้แพทย์มีเวลาดูแลผู้ป่วยรายใหม่ หรือผู้ป่วยที่มีโรคแทรกซ้อนได้มากขึ้น ช่วยเพิ่มคุณภาพการดูแลผู้ป่วยให้ดียิ่งขึ้น จึงควรพิจารณาให้มีระบบการจ่ายยาต่อเนื่องโดยเภสัชกรต่อไป